

Verkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta vid val till Europaparlamentet

Informationsrapport

Föredragande: Krzysztof Pater

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

SOC/554

**Verkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta vid val till
Europaparlamentet**

INFORMATIONSRAPPORT

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna

**Verkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta vid val till
Europaparlamentet**

Föredragande: **Krzysztof PATER**

Rättslig grund	Artikel 31 i arbetsordningen
Ansvarig facksektion	Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av facksektionen	06/03/2019
Antagande vid plenarsessionen	DD/MM/YYYY
Plenarsession nr	542

1. Inledning

- 1.1 Denna rapport presenterar den aktuella situationen när det gäller genomförandet av rätten för EU-medborgare med funktionsnedsättning att rösta vid val till Europaparlamentet. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK), ett rådgivande EU-organ, anser att det inför valet till Europaparlamentet har en skyldighet att förse EU:s institutioner, medlemsstaterna och EU-medborgarna med en fullständig bild av hur denna rättighet faktiskt genomförs. EESK hoppas att ingen EU-medborgare kommer att fråntas sin rösträtt på grund av funktionsnedsättning vid nästa val år 2024.
- 1.2 Uppgifterna för denna rapport har tillhandahållits av flera hundra personer, som representerar ett stort antal institutioner och organisationer i 27 medlemsstater (**dock inte Förenade kungariket, eftersom det kommer att lämna EU den 29 mars 2019, före valet till Europaparlamentet 2019**), främst offentliga myndigheter i medlemsstaterna som har ansvar för valprocessen och organisationer som företräder eller stöder personer med funktionsnedsättning, men även Europaparlamentsledamöter från den tvärpolitiska gruppen om funktionsnedsättning och företrädare för Europeiska handikappforumet.
- 1.3 Rapportens huvudområden består av en inledande kort rättslig analys av grundläggande akter som säkerställer att personer med funktionsnedsättning har rätt att rösta (vilka ofta inte upprätthålls i verkligheten) samt den rättsliga ramen för val till Europaparlamentet, liksom möjliga åtgärder på EU-nivå för att förbättra situationen. Rapporten presenterar sedan rättsliga hinder på medlemsstatsnivå som berövar EU-medborgare deras rösträtt på grund av funktionsnedsättning, samt goda exempel på framsteg som gjorts i många länder under senare år. Rapporten diskuterar sedan hinder och presenterar även flera exempel på god praxis (i samband med personer med funktionsnedsättning), främst när det gäller områden som är relevanta för alla länderna: tillgången till information under förvalsperioden, anordnandet av röstning i "allmänna" vallokaler, valsedlarna samt deras tillgänglighet. De nästföljande avsnitten behandlar olika lösningar som förekommer i ett begränsat antal medlemsstater – förtidsröstning vid särskilt angivna vallokaler, poströstning, röstning via mobil valurna, ombudsöstning och elektronisk röstning. Slutligen presenteras en del aspekter i samband med arrangemang som gör det möjligt för personer som vårdas på sjukhus eller vid långtidsvårdsinrättningar att rösta, rätten för personer med funktionsnedsättning att rösta i länder med obligatorisk röstning samt förfaranden när en person med funktionsnedsättning har sin stadigvarande bosättning i ett annat land än sitt ursprungsland.
- 1.4 Rapporten har inte till syfte att kritisera något EU-land. Den använder i stället mestadels positiva exempel, och arrangemang som behöver förbättras eller ändras diskuteras vanligtvis utan att nämna specifika länder som berörs av ett visst problem.
- 1.5 Denna rapport behandlar förfarandena vid EU-val men liknande lösningar eller samma lösningar tillämpas även vid nationella parlamentsval, lokala val och folkomröstningar. EESK hoppas att denna rapport kommer att hjälpa EU-länderna att utarbeta övergripande lösningar för att undanröja rättsliga och tekniska (organisatoriska) hinder som hindrar en del personer med funktionsnedsättning från att rösta. EESK räknar med att denna information används av organisationer i civilsamhället som strävar efter att undanröja hinder för utövandet av rösträtten

för personer med funktionsnedsättning och räknar med offentliga myndigheter – ofta på lokal nivå – som kan genomföra många praktiska arrangemang utan förändringar av den nationella lagstiftningen.

2. **Slutsatser**

- 2.1 I vart och ett av de 27 EU-länderna förekommer lagar eller organisatoriska arrangemang som utestänger en del väljare med funktionsnedsättning från att delta i valen till Europaparlamentet.
 - 2.1.1 Omkring 800 000 EU-medborgare i 16 medlemsstater berövas på grund av nationella bestämmelser sin rätt att delta i valet till Europaparlamentet på grund av funktionsnedsättning eller psykiska hälsoproblem. Omfattningen av detta fenomen skiljer sig mycket mellan olika länder.
 - 2.1.2 Miljontals EU-medborgare saknar möjlighet att rösta på grund av organisatoriska arrangemang (tekniska hinder) som inte tar hänsyn till de behov som deras funktionsnedsättning för med sig.
 - 2.1.3 Den huvudsakliga röstplatsen är vallokalen. Många personer med funktionsnedsättning vill rösta i en vallokal, även när de har möjlighet att använda alternativa och mer bekväma former av röstning, eftersom de anser att en vallokal är den bästa formen av medborgerligt deltagande. I tolv länder kan det hända att detta inte är möjligt eftersom den nationella lagstiftningen inte tillåter att en vallokal som utsetts på grundval av bosättning ändras till en annan vallokal som är bättre lämpad för den specifika typen av funktionsnedsättning. I andra länder försvåras deltagandet i valen av ett antal begränsningar vid vallokalerna.
 - 2.1.4 I åtta medlemsstater kan en person som inte kan ta sig till en vallokal inte rösta eftersom det inte finns någon alternativ form av röstning tillgänglig (poströstning, röstning via mobil valurna eller elektronisk röstning). Tre av dessa länder erbjuder möjlighet att rösta via ombud. En sådan lösning kan dock inte betraktas som ett adekvat alternativ. Det gör det inte möjligt för en väljare med funktionsnedsättning att utöva sin rösträtt utan bara att utse en person som väljaren kan delegera sin röst till.
 - 2.1.5 I 18 medlemsstater har blinda väljare ingen möjlighet att rösta på egen hand utan kan endast anförtra åt en person som åtföljer dem att avlägga deras röst på deras vägnar.
 - 2.1.6 En annan faktor som hindrar människor från att rösta på egen hand eller avskräcker dem från att göra det är särskilda bestämmelser och organisatoriska arrangemang (t.ex. frånvaro av information anpassad till olika typer av funktionsnedsättning, rörlighetshinder i själva vallokalen och betungande administrativa förfaranden) som avgör hur väljare kan utöva sin rösträtt i en lämpligt anpassad form.
- 2.2 Om de bästa strategierna från alla länderna genomfördes skulle ett idealiskt system bildas där varje EU-medborgare med funktionsnedsättning skulle ha full möjlighet att rösta och själv kunna välja det bekvämaste sättet att rösta.

2.3 Den nuvarande EU-lagstiftningen behandlar redan ett antal frågor när det gäller valen till Europaparlamentet. Det finns således inga formella hinder för att denna lagstiftning även skulle kunna inkludera garantier om röstningsalternativ för personer med funktionsnedsättning. Det finns dock ett behov av ett formellt lagstiftningsinitiativ från Europaparlamentet och att det sedan godkänns av alla medlemsstaterna.

3. **Den huvudsakliga internationella rättsliga och politiska ramen när det gäller rösträtten för personer med funktionsnedsättning**

3.1 FN-rättsakter

3.1.1 Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs av FN:s generalförsamling den 10 december 1948. Den anger i artikel 21 att "[v]ar och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud".

3.1.2 Den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, som antogs av FN:s generalförsamling den 16 december 1966, anger i artikel 25 att "[v]arje medborgare skall äga rätt och möjlighet att utan någon av de åtskillnader, som angetts i artikel 2, och utan oskäliga inskränkningar: ... (b) välja ... vid periodiska och hederliga val".

3.1.3 Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), som antogs år 2006 och trädde i kraft den 3 maj 2008¹, är för närvarande den viktigaste rättsakten från FN som rör personer med funktionsnedsättning.

3.1.3.1 Artikel 29 i CRPD² kräver uttryckligen att konventionsstaterna säkerställer "att personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, direkt eller genom fritt valda ombud, däribland rättighet och möjlighet ... att rösta" och anger ett antal åtgärder för att möjliggöra detta, varvid konventionsstaterna åläggs att

- "säkerställa att valprocedurer, anordningar och material är ändamålsenliga, tillgängliga och lätta att förstå och att använda",
- "skydda rätten för personer med funktionsnedsättning att rösta genom hemlig röstning ... utan hot",
- tillåta att personer med funktionsnedsättning "vid röstning får assisteras av en av dem fritt vald person".

3.1.3.2 Artikel 29 i CRPD måste läsas tillsammans med artikel 9 (Tillgänglighet), som kräver att "byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar" som används av allmänheten görs tillgängliga. Artikeln bör även läsas tillsammans med artikel 12 (Likhet inför lagen)³, som erkänner att "personer med funktionsnedsättning har rätt att i alla sammanhang bli

¹ CRPD har ratificerats av Europeiska unionen och alla medlemsstaterna.

² Malta gjorde förbehåll med avseende på artikel 29.

³ Estland, Frankrike och Nederländerna gjorde deklARATIONER och Polen gjorde förbehåll med avseende på artikel 12.

erkända som personer i lagens mening” och åtnjuta ”rättskapacitet på lika villkor som andra i alla hänseenden”.

3.1.3.3 Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁴ hävdade, i sin allmänna kommentar om artikel 9, att personer med funktionsnedsättning inte skulle kunna utöva sina rättigheter som garanteras i artikel 29 om inte ”konventionsstaterna säkerställ[er] att procedurer, anläggningar och material för röstning är ändamålsenliga, tillgängliga och lätta att förstå ... Annars berövas personer med funktionsnedsättning sin rätt att delta i den politiska processen på ett jämlikt sätt.” I sin allmänna kommentar om artikel 12 betonade kommittén att ”[f]ör att fullt ut förverkliga ett jämlikt erkännande av rättskapacitet på livets alla områden, är det viktigt att erkänna rättskapaciteten för personer med funktionsnedsättning i det offentliga och politiska livet (artikel 29). Detta innebär att beslutsförmågan inte kan rättfärdiga att personer med funktionsnedsättning på något sätt utestängs från att utöva sina politiska rättigheter, däribland rätten att rösta”.

3.2 EU-rättsakter

3.2.1 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt stipulerar tydligt i artikel 20.2 b att ”[u]nionsmedborgarna ... ska bland annat ha ... (b) rösträtt ... vid val till Europaparlamentet ... i den medlemsstat där unionsmedborgaren är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten”.

3.2.2 Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna bekräftar i artikel 39 alla EU-medborgares rösträtt vid val till Europaparlamentet. I artikel 21.1 bekräftar stadgan att ”[a]ll diskriminering på grund av ... funktionshinder ... ska vara förbjuden”. I artikel 26 sägs att ”[u]nionen erkänner och respekterar rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet”.

3.3 Andra viktiga rättsliga och politiska akter

3.3.1 Artikel 15 i den europeiska sociala stadgan (reviderad)⁵ garanterar uttryckligen personer med funktionsnedsättning ”rätten till oberoende och deltagande i samhällslivet”.

3.3.2 Venedigkommissionens reviderade tolkningsförklaring till *Code of Good Practice in Electoral Matters on the Participation of People with Disabilities in Elections*⁶ anger att personer med funktionsnedsättning bör kunna utöva sin rösträtt på lika villkor som andra medborgare, och *Code of Good Practice in Electoral Matters*⁷ noterar att det kan föreskrivas att enskilda ska

⁴ Det organ med oberoende experter som övervakar konventionsstaternas genomförande av konventionen. En av dess uppgifter är att offentliggöra allmänna kommentarer om artiklar i CRPD som kräver tolkning.

⁵ Ratificerad av 19 EU-medlemsstater.

⁶ Antogs av Council for Democratic Elections vid dess 39:e sammanträde (Venedig, 15 december 2011) och av Venedigkommissionen vid dess 89:e plenarsession (Venedig, 16–17 december 2011).

⁷ Antogs av Venedigkommissionen vid dess 52:a session (Venedig, 18–19 oktober 2002).

fråntas sin rösträtt om fråntagandet baseras på psykisk oförmåga samt på villkor att det åläggs genom ett individuellt beslut av en domstol.

- 3.3.3 I Europarådets ministerkommittés rekommendation, som antogs den 16 november 2011⁸, bekräftas att alla personer med funktionsnedsättning har rätt att delta i det politiska och offentliga livet på samma villkor som andra. Den understryker även att tillgängliga valsedlar och anläggningar bör vara tillgängliga vid tidpunkten för röstningen.
- 3.3.4 Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna stipulerar inte någon rösträtt. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har dock fastställt att artikel 3 i protokoll nr 1 garanterar individens rättigheter, inklusive rösträtt, och att ett tillbakadragande av denna rättighet måste vara underkastad en strikt proportionalitetsbedömning. I domen i målet Alajos Kiss mot Ungern⁹ accepterade domstolen att rösträtten är ett område där man i allmänhet bör ge den nationella lagstiftningen stort utrymme för att fastställa huruvida begränsningar av rösträtten kan motiveras i moderna tider, men den underströk samtidigt att det inte kan accepteras att ett absolut förbud mot röstning av varje person under partiellt förvalterskap, oavsett hans eller hennes faktiska mentala hälsa, faller under ett godtagbart utrymme, och att om en begränsning av grundläggande rättigheter tillämpas för en särskilt sårbar grupp i samhället som tidigare har utsatts för betydande diskriminering, som t.ex. utvecklingsstörda, så är statens utrymme betydligt mer begränsat och den måste då ha mycket tunga skäl för begränsningarna i fråga. Domstolen bekräftade senare denna ståndpunkt i andra mål.

3.4 Kommentarer

- 3.4.1 Det är tydligt att rösträtten har garanterats för EU:s medborgare i många år tack vare många rättsakter.
- 3.4.2 Under 2000-talet håller internationell och europeisk lagstiftning om rösträtten för personer med funktionsnedsättning på att ändras från ganska allmänna deklarationer till mer detaljerade lösningar som fokuserar på det faktiska genomförandet av rösträtten för dessa personer.
- 3.4.3 När det gäller de tekniska hinder som hindrar personer med funktionsnedsättning från att rösta i valen ligger fokus på olika aspekter av tillgänglighet – bland annat tillgången till vallokaler och andra former av röstning och förmågan att fylla i eller välja valsedlar.
- 3.4.4 Vad gäller rättsliga hinder är den avgörande faktorn ändringen i attityd mot personer med intellektuell funktionsnedsättning eller mentala hälsoproblem, som omfattas av skyddsåtgärder men fråntas sin rösträtt. Domarna i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ger en tydlig indikation om att alla länder vars rättssystem automatiskt upphäver rösträtten för personer som fråntas sin rättskapacitet bör anpassa sina system till internationella skyldigheter genom att åtminstone tillhandahålla individuella rättsliga bedömningar. Det är mycket sannolikt att ståndpunkten för Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning under de

⁸ [CM/Rec\(2011\)14](#).

⁹ [Dom nr 38832/06, 20 maj 2010](#).

kommande åren bekräftar att inget fråntagande av rösträtten är godtagbart inom ramen för Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

4. Rättslig grund för valen till Europaparlamentet

4.1 Historiskt sammanhang

4.1.1 Europaparlamentet, som inrättades enligt artikel 137 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG-fördraget), bestod ursprungligen, enligt artikel 138.1 i EEG-fördraget, av delegater som utsetts bland de nationella parlamentens ledamöter i enlighet med det förfarande som varje medlemsstat fastställde. Det angavs dock tydligt i artikel 137 att parlamentet skulle bestå av företrädare för befolkningarna i de stater som ingår i gemenskapen.

4.1.2 Vid sin första session, som ägde rum den 19 till 21 mars 1958, antog parlamentet namnet "Assemblée parlementaire européenne" på franska, "Assemblea parlamentara" på italienska samt, vilket är mer betecknande, "Europees Parlement" på nederländska och "Europäisches Parlament" på tyska. Den 30 mars 1962 beslutade parlamentet att harmonisera sitt namn på de olika officiella språken och valde namnet "Parlement européen" på franska och "Parlamento europeo" på italienska. Sedan dess har namnet "Europaparlamentet" varit vanligt, trots att titeln "församling" fortfarande förekommer i rättsakter.

4.1.3 Artikel 138.3 i EEG-fördraget skapade den rättsliga grunden för valbestämmelserna för Europaparlamentet. Denna artikel angav att Europaparlamentet skulle utarbeta förslag till allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning. Rådet skulle enhälligt fastställa bestämmelserna och rekommendera medlemsstaterna att anta bestämmelserna i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser.

4.1.4 I enlighet med dessa bestämmelser gjorde parlamentet ett lagstiftningsförslag till rådet för införande av allmänna direkta val. Rådet godkände förslaget och antog enhälligt akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet, som bifogades till beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976 (1976 års vallag), vilket skapade den rättsliga grunden för de första direkta valen till Europaparlamentet, som ägde rum 1979.

4.2 Nuvarande bestämmelser

4.2.1 1976 års vallag fastställde följande bestämmelser för valförfarandet till Europaparlamentet:

- Fastställande av att parlamentets företrädare ska väljas genom allmänna direkta val (artikel 1) samt antalet företrädare som ska väljas i varje medlemsstat (artikel 2).
- Fastställande av att mandatperioden för parlamentets företrädare ska vara fem år (artikel 3).
- Fastställande av att företrädarna ska rösta individuellt, personligen och oberoende (artikel 4).
- Fastställande av att uppdraget som företrädare är förenligt med ett uppdrag i ett nationellt parlament (artikel 5).
- Fastställande av att uppdraget som företrädare inte är förenligt med andra nationella eller europeiska uppdrag (artikel 6).

- Förbud mot att rösta mer än en gång vid val av företrädare till parlamentet (artikel 8).
- Fastställande av valperioden och datumet för det första valet (artiklarna 9 och 10).
- Fastställande av prövning av företrädarnas behörighet (artikel 11).
- Fastställande av förfarandet för besättning av vakanta platser under den femåriga mandattiden (artikel 12).

4.2.2 1976 års vallag fastställde de grundläggande bestämmelserna för valförfarandet till Europaparlamentet. Den lyckades endast fastställa vissa bestämmelser för allmänna val och inte ett enhetligt förfarande i alla medlemsstaterna, så som föreskrivs i artikel 138.3. 1976 års vallag innehöll ett antal gemensamma bestämmelser och principer, som skulle kunna ses som en rättslig ram snarare än ett enhetligt förfarande.

4.2.3 1976 års vallag ändrades genom rådets beslut 2002/772/EG, Euratom, vilket inkluderade följande ändringar:

- En skyldighet för medlemsstaterna att anordna valet av ledamöter i Europaparlamentet genom listval eller ett förfarande med enkel överförbar röst och med ett proportionellt valsätt, med tillstånd för medlemsstaterna att tillåta listval med preferenslistor (artikel 1.1.2).
- Fria och hemliga val (art. 1.3).
- Frihet för medlemsstaterna att upprätta valkretsar för val till Europaparlamentet, under förutsättning att valets proportionella karaktär inte påverkas (artikel 2).
- Möjlighet för medlemsstaterna att fastställa en nationell lägsta tröskel som inte överstiger 5 % av de avgivna rösterna och att fastställa ett tak för kandidaternas utgifter i samband med valkampanjen (artikel 2a och 2b).
- Införande av nya grunder för oförenlighet med uppdraget som ledamot av Europaparlamentet, däribland uppdraget som ledamot av ett nationellt parlament (artikel 6.2).
- Fastställande av principen att valförfarandet ska genomföras enligt nationella bestämmelser i varje medlemsstat, under förutsättning att EU-valens proportionella karaktär inte påverkas (artikel 7).
- Ett förbud mot att offentliggöra nationella valresultat innan valet i den sista röstande medlemsstaten har avslutats (artikel 9.2).
- Tydligare bestämmelser för besättning av platser som blir vakanta under den femåriga mandattiden (artikel 12).

4.2.4 Ändringarna i 1976 års vallag antogs på grundval av artikel 190.4 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (konsoliderad version, nedan kallat *EG-fördraget*), som i denna artikel (f.d. artikel 138 i EEG-fördraget) angav att ”Europaparlamentet skall utarbeta ett förslag till allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning eller i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater. Efter samtycke från Europaparlamentet, som skall besluta med en majoritet av sina ledamöter, skall rådet enhälligt fastställa bestämmelser om detta och rekommendera medlemsstaterna att anta bestämmelserna i enlighet med deras konstitutionella föreskrifter.”

4.2.5 Artikel 8b.2 i EG-fördraget angav att "[u]tan att det påverkar tillämpningen av artikel 138.3 och de bestämmelser som har antagits för att genomföra denna, skall varje unionsmedborgare som är bosatt i en medlemsstat där han inte är medborgare ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten. Denna rätt får utövas om inte annat följer av de närmare bestämmelser som rådet antar genom enhälligt beslut på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet; dessa bestämmelser kan föreskriva undantag om det är motiverat med hänsyn till särskilda problem i en medlemsstat."

4.2.6 Grundtanken i denna bestämmelse ingår nu i artiklarna 20.2 b och 22.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, vilka upprepar att migrerande EU-medborgare ska ha rätt att rösta och vara valbara vid valen till Europaparlamentet i den stat där de är bosatta, på lika villkor som medborgarna i den staten.

4.2.7 I enlighet med artikel 8b.2 i EG-fördraget antogs rådets direktiv 93/109/EG¹⁰. De huvudsakliga bestämmelser som infördes i detta direktiv var följande:

- Möjlighet för EU-medborgare att rösta och vara valbara vid val till Europaparlamentet i en annan medlemsstat än sin hemstat på samma villkor som medborgarna i den staten, med möjlighet för en medlemsstat att begränsa dessa rättigheter till EU-väljare som har varit bosatta i staten under en minimiperiod som inte överstiger fem år (för att rösta) och tio år (för att vara valbar) om antalet utländska väljare överstiger 20 % av det totala antalet EU-medborgare som är bosatta i staten.
- Fastställande av ett förfarande för utländska väljare eller kandidater för att uttrycka sin önskan om att rösta eller vara valbara i den stat där de är bosatta.
- Fastställande av ett förfarande för att kontrollera huruvida utländska väljare eller kandidater har frångåtits rätten att rösta eller vara valbara i sin hemstat samt ett förbud mot dubbla röster och kandidaturer i bosättningsstaten och hemstaten.

4.2.8 Det är dock viktigt att påpeka att omfattningen av direktiv 93/109/EG är mycket begränsad och inte berör det sätt som EU-val organiseras, för vilket 1976 års vallag är den enda grunden.

4.3 Möjlighet att ändra de nuvarande bestämmelserna

4.3.1 Den rättsliga grunden för eventuella ändringar i den nuvarande rättsliga ramen för val av ledamöter till Europaparlamentet anges för närvarande i artikel 223.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) (f.d. artikel 190.4 och 190.5 i EG-fördraget), som anger att "Europaparlamentet ska utarbeta ett utkast till nödvändiga bestämmelser för val av dess ledamöter genom allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning eller i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater. Rådet ska fastställa de nödvändiga bestämmelserna med enhällighet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter godkännande av Europaparlamentet, som ska besluta med en majoritet av sina

¹⁰ [EGT L 329, 30.12.1993, s. 34.](#)

ledamöter. Bestämmelserna träder i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.”

- 4.3.2 Den nuvarande rättsliga grunden för framtida modifikationer av det europeiska valsystemet liknar den tidigare rättsliga grunden enligt artikel 137 i EEG-fördraget och artikel 190.4 i EG-fördraget.
- 4.3.3 Det är även nödvändigt att nämna att en lättare, mindre invasiv, typ av åtgärd skulle kunna införas, baserat på artikel 13 i 1976 års vallag, som anger att om det verkar nödvändigt att anta åtgärder för att genomföra denna lag ska rådet agera med enhällighet på ett förslag från parlamentet, efter samråd med kommissionen, och anta sådana åtgärder efter att ha försökt nå en överenskommelse med parlamentet i en förlikningskommitté som består av rådet och företrädare för parlamentet.
- 4.3.4 Baserat på artikel 13 får åtgärder antas så länge de tjänar till att genomföra bestämmelser eller principer som redan anges i 1976 års vallag. Genomförandeåtgärder bör föreslås av parlamentet efter samråd med kommissionen och ska antas enhälligt av rådet.
- 4.3.5 Den 11 november 2015 antog Europaparlamentet en resolution om lagstiftningsinitiativ beträffande reformen av vallagen i Europeiska unionen (2015/2035(INL))¹¹. Detta initiativ följde strategin i den tidigare ramen, som inte fastställde ett enhetligt valförfarande men angav gemensamma principer. De nationella parlamenten i vissa medlemsstater har lämnat in yttranden som påstår att subsidiaritetsprincipen inte efterlevs.
- 4.4 Kommentarer
- 4.4.1 Endast en rättsakt som rör Europaparlamentets valsystem anger bestämmelser som garanterar EU-medborgarnas rösträtt. Dessa gäller för personer som är bosatta i en annan medlemsstat än sitt hemland.
- 4.4.2 Ingen rättsakt berör den verkliga rösträtten, i synnerhet när det gäller personer med funktionsnedsättning.
- 4.4.3 Eftersom en eventuell ändring av det befintliga valsystemet kräver stöd från majoriteten av Europaparlamentets ledamöter och ett enhälligt beslut av rådet, och sedan medlemsstaternas godkännande i enlighet med deras respektive konstitutionella krav, verkar det osannolikt att detta system kommer att ändras avsevärt inom den närmaste framtiden. Det kan dock hända att det går att anta icke-kontroversiella ändringar inom en kort tidsperiod om de föreslås av Europaparlamentet och under förutsättning att ett sådant förslag har en begränsad omfattning. Föreskrifter som siktar på att förbättra den verkliga rösträtten för EU-medborgare med funktionsnedsättning kan vara en idé som skulle kunna vinna utbrett stöd inom en kort tidsperiod

11

Rapporten P8_TA(2015)0395 auktoriserades den 5 februari 2015 av Europaparlamentets ordförandekonferens.

5. Rättsliga hinder för rösträtt

5.1 Fråntagande av rösträtt

5.1.1 För att skydda intressena för en del personer med intellektuell funktionsnedsättning eller mentala hälsoproblem har olika koncept av förvaltarskap införts runt om i EU. Det gemensamma är att förvaltaren får rättslig befogenhet att fatta beslut i nästan alla (fullt förvaltarskap) eller några (partiellt förvaltarskap) områden av sin myndlings liv, eller åtminstone rätt att godkänna en del beslut som fattas av myndlingen. I många rättssystem är sådana rättsliga åtgärder kopplade till att myndlingen fråntas sin rättskapacitet och således sin rösträtt.

5.1.2 Enligt rättssystemen i nio länder är många personer under olika skyddsåtgärder (åtminstone under fullt förvaltarskap) automatiskt undantagna från politiskt deltagande och således nekade rätten att rösta. Sådana bestämmelser ingår vanligtvis i den parlamentariska lagstiftningen, ibland direkt i konstitutionen. Så är fallet i **Bulgarien, Cypern, Estland, Tyskland, Grekland, Litauen, Luxemburg, Polen och Rumänien**.

5.1.3 Enligt sju nationella lagar innebär inte förvaltarskap att en person automatiskt förlorar sin rösträtt. Förvaltaren utses vanligtvis av domstolen eller domaren, som även normalt sett beslutar hur omfattande förvaltarens ansvar ska vara på grundval av en individuell bedömning. I ett land fattas dock denna typ av beslut av en särskild sjukvårdsstyrelse. Efter detta förfarande kan det särskilda beslutet att frånta myndlingen rösträtten även fattas av domstolen. Så kan ske i **Belgien, Tjeckien, Frankrike, Ungern, Malta, Portugal och Slovenien**.¹²

5.1.4 I elva medlemsstater (**Österrike, Kroatien, Danmark**¹³, **Finland, Irland, Italien, Lettland, Nederländerna, Slovakien, Spanien och Sverige**)¹⁴ kan en enskild person inte fråntas sin rösträtt under några omständigheter.

5.1.5 Förfarandena för att antingen fastställa förvaltarskap som automatiskt leder till fråntagandet av rösträtten eller för att frånta rösträtten på grundval av en individuell bedömning varierar mellan medlemsstaterna. I vissa av dem omfattar sådana förfaranden bara personer med mycket allvarliga medicinska tillstånd som inte kan relatera till andra människor, medan tusentals personer i andra länder får genomgå en komplicerad process som till och med kan innebära ett allmänbildningstest med mycket detaljerade frågor¹⁵.

5.1.6 Exakta eller ungefärliga uppgifter om antalet personer som berövas sin rösträtt på grund av funktionsnedsättning finns endast tillgängliga för några medlemsstater. Utifrån de siffrorna kan man dock uppskatta att omkring 800 000 EU-medborgare förhindras att delta i valet till Europaparlamentet på grund av nationell lagstiftning. Omfattningen av detta problem skiljer sig

¹² Antalet personer som fråntas sin rösträtt i de flesta av dessa länder är mycket litet.

¹³ Se detaljer i punkt 5.2.2.

¹⁴ Och även Förenade kungariket.

¹⁵ I en medlemsstat var en person som ville behålla sin rösträtt bland annat tvungen att svara på följande frågor: Vilken är ljusets hastighet? Vem var Katarina den stora?

dock mycket mellan olika länder. I **Portugal** finns det till exempel ungefär 100 personer som inte kan utöva sin rösträtt, men det finns även länder där motsvarande siffra överstiger 50 000 eller till och med ligger på cirka 300 000.

5.2 Nyligen genomförda ändringar i medlemsstaternas lagar

5.2.1 En tydlig tendens kan ses i medlemsstaternas rättssystem under senare år. I stället för automatiskt fråntagande av rösträtten för alla medborgare som ställs under förvaltarskap (och förlorar sin rättskapacitet) utvecklas systemen mot lösningar som antingen inte fråntar någon person rösträtten eller endast gör det i ett begränsat antal fall, enligt beslut av en domstol på grundval av en individuell bedömning.

5.2.2 Följande ändringar har gjorts i medlemsstaterna under de senaste åtta åren:

- Den nya författning som trädde i kraft den 1 januari 2012 i **Ungern** ändrade det dåvarande systemet med automatiskt fråntagande av rösträtten för alla medborgare som fråntagits sin rättskapacitet till ett system där ett domstolsbeslut krävs i varje enskilt fall för att frånta någon dess rösträtt. Enligt artikel XXIII.6 i den ändrade författningen ska de som fråntas sin rösträtt av en domstol på grund av begränsad mental förmåga inte ha rätt att rösta.
- De ändringar i avsnitt 356 i civilrätten som gjordes i **Lettland** den 29 november 2012, och som trädde i kraft den 1 januari 2013, anger att en person inte ska begränsas i sina personliga icke-finansiella rättigheter, vilket även betyder att personer som fråntagits sin rättskapacitet inte ska nekas sin rösträtt.
- Den rättsliga reform som genomfördes i december 2012 i **Kroatien**, som en reaktion på kritik som presenterats av ombudsmannen för personer med funktionshinder, avskaffade fråntagandet av rösträtten från personer som förlorat sin rättskapacitet (artikel 64 i lagen om väljarregistrering).
- Enligt den nya civillag som antogs i **Tjeckien** den 3 februari 2012 och som trädde i kraft den 1 januari 2014 avskaffades konceptet om automatiskt fråntagande av rösträtten och i stället kan en domstol begränsa en enskilds rättskapacitet i den utsträckning som den enskilde är oförmögen att utföra juridiska handlingar på grund av en mental störning som inte endast är tillfällig och ska definiera i vilken utsträckning den har begränsat den enskildes kapacitet att utföra självständiga juridiska handlingar (artikel 57.1).
- Den lag av den 17 mars 2013 som antogs i **Belgien** för att reformera systemen för funktionsnedsättning och införa en ny skyddsstatus i enlighet med människans värdighet införde ett förmodande om kapacitet. Det förmodas att alla personer (inklusive personer med intellektuell funktionsnedsättning) har rätt att i största möjliga mån utöva sina rättigheter själva. ”Fredsdomaren” måste, vid inrättande av ett ”skräddarsytt” system, ange de handlingar som den skyddade personen anses vara oförmögen till (både när det gäller att förvalta tillgångar och utöva personliga rättigheter). Rösträtten kan inkluderas i dessa handlingar, och möjligheten till automatiskt fråntagande av vissa personers rösträtt ändrades således till en mer flexibel mekanism.
- Lagen om stödd beslutsfattandekapacitet (Assisted Decision-Making (Capacity) Act) från år 2015 undertecknades i **Irland** den 30 december 2015. Lagen tillhandahåller en modern rättslig ram för att stödja beslutsfattande av vuxna med kapacitetsrelaterade svårigheter. Det

nya systemet skapar ett antal olika stödalternativ (beslutsfattande assistenter, medbeslutsfattare och beslutsfattande representanter) i stället för en förvaltarshipsmodell. Möjligheten att frånta en person rösträtten avskaffades som en konsekvens av denna strategi.

- I april 2016 ändrade folketinget i **Danmark** bestämmelserna för valen till lokala myndigheter och Europaparlamentet. Sedan dess har alla vuxna medborgare haft rätt att rösta i dessa val. Det finns fortfarande begränsningar när det gäller valet till det nationella parlamentet (*folketinget*), eftersom den danska författningen anger att om en person fråntas sin rättskapacitet förlorar han eller hon automatiskt sin rösträtt vid val till det nationella parlamentet. Men från och med den 1 januari 2019, då ändringen av akten om rättsligt förvaltarship som medger ett partiellt förvaltarship (parallellt med det redan befintliga fulla förvaltarskapet) trädde i kraft är det tillåtet för alla som bara är partiellt fråntagna sin rättskapacitet att även rösta vid val till det nationella parlamentet.
- I **Slovakien** beslutade författningsdomstolen den 22 mars 2017 att ett rättsligt fråntagande av rösträtten på grund av intellektuell funktionsnedsättning var i strid med Slovakiens författning. Dessa bestämmelser i vallagen upphörde att gälla i slutet av november 2017, sex månader efter det datum som domstolsbeslutet offentliggjordes.
- Den 5 december 2018 antog den spanska deputeradekammaren enhälligt grundlag 2/2018 om ändring av grundlag 5/1985 om det allmänna valsystemet för att garantera rösträtten för alla personer med funktionsnedsättning. Den nya lagen trädde i kraft när den offentliggjordes den 6 december i Spaniens officiella tidning (*Boletín Oficial del Estado*). Efter denna lagändring får ingen person med funktionsnedsättning fråntas rätten att rösta, och de som tidigare fråntagits denna kommer att återfå denna rätt automatiskt. Denna ändring antogs till följd av opinionsbildande kampanjer som under ett antal år genomförts av de främsta sammanslutningarna av personer med funktionsnedsättning i Spanien (CERMI, Grupo Social ONCE, Piena Inclusion, FIAPAS).
- Den 29 januari 2019 slog den federala författningsdomstolen i **Tyskland** fast att bestämmelserna i landets vallag om att personer som är ställda under förvaltarship inte har rätt att rösta är grundlagsstridiga, men att ett undantag från rösträtten kan vara förenligt med grundlagen om lagen uppfyller särskilda villkor. Till följd av denna resolution väntas vallagen ändras, för att säkerställa rösträtten för åtminstone denna betydande grupp av människor som för närvarande saknar rösträtt.
- Den 16 februari 2019 antog **Frankrikes** nationalförsamling programlagen för 2019–2022 och reformen av rättsväsendet, som omfattar ett upphävande av den artikel i vallagen som ger domaren i ett förvaltarshipsärende rätt att dra in rösträtten för vuxna under förvaltarship – samtliga medborgare väntas därför ha rätt att rösta senast i nästa kommunalval 2020.

5.3 Kommentarer

- 5.3.1 Rätten att rösta i valen till Europaparlamentet måste erkännas inte bara mot bakgrund av CRPD och andra FN-rättsakter, Europeiska unionens grundläggande akter och andra viktiga dokument som antagits av internationella organ, utan först och främst som en viktig del av människans värdighet.
- 5.3.2 Det finns ingen anledning till varför de bestämmelser som syftar till att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, baserat på assistans- eller förvaltarshipsmodeller, ska

kombineras med bestämmelser som inte tillåter dem att rösta och utöva sina grundläggande rättigheter som medborgare.

5.3.3 Europaparlamentet och andra EU-institutioner bör vidta alla möjliga åtgärder för att påskynda ändringsprocessen i medlemsstaternas rättssystem, mot ett avskaffande av alla rättsliga begränsningar när det gäller rösträtten för personer med funktionsnedsättning.

6. Tekniska hinder för rösträtt

6.1 Tillgång till information för personer med funktionsnedsättning inför en valdag

6.1.1 I många medlemsstater finns arrangemang för att förse personer med funktionsnedsättning med information om valen i en form som skräddarsytts för deras behov. Ofta är sådana metoder baserade på lång praxis och föreskrivs inte uttryckligen i lagen. Ansvaret för att tillhandahålla sådan information ligger hos offentliga myndigheter, och eventuella åtgärder som valnämnder som representerar partier eller kandidater, icke-statliga organisationer eller medier vidtar på eget initiativ och på egen bekostnad kan endast komplettera sådan information, inte ersätta den.

6.1.2 Rätten till tillförlitlig information om valdatum, röstningsförfarande och andra röstningsformer än att ta sig till en vallokal är nära kopplade till rätten att delta i valen. De offentliga institutioner som är ansvariga för valen i de flesta EU-länderna förser väljarna med grundläggande information om ämnet vid deras hemvist, samt med hjälplinjenummer och institutionens webbadress i vissa länder. Denna information tillhandahålls i form av broschyrer som skickas direkt till hemmen, anslag som visas i bostadsbyggnader och på offentliga platser eller särskilda valsedlar som tillhandahålls till alla väljare, som till exempel i **Danmark** och **Litauen**. I åtta medlemsstater är dock informationen från offentliga institutioner mycket begränsad och tillhandahålls endast via medier och internet.

6.1.3 Endast i vissa länder tar informationen till väljarna hänsyn till behoven hos personer med funktionsnedsättning. Till exempel:

- Den **svenska** valmyndighetens webbplats tillhandahåller fullständig information till väljarna inte bara på svenska och 30 andra språk utan även på lättläst svenska och teckenspråk¹⁶.
- I **Sverige** och i **Tyskland**¹⁷ finns det också en ”talande” internetportal där blinda och synskadade personer och personer som har svårt att läsa text (till exempel personer med dyslexi) kan lyssna på information som läses upp högt.
- Den centrala valnämnden i **Bulgarien** har publicerat en film om valförfarandet på sin webbplats som är riktad till personer med funktionsnedsättning. Filmen är också på teckenspråk.
- Biblioteket för blinda i **Slovakien** ger ut material om hur man röstar, i vilka valsedlarna och en fullständig förteckning över kandidaterna görs tillgängliga i punktskrift och i form av ljudinspelning.

¹⁶ [Valmyndigheten – Teckenspråk](#).

¹⁷ [Der Beauftragter – Barrierefreiheit – Wahlen](#).

- I **Tyskland** kan blinda och synskadade personer beställa valsedelsmallar från sin organisation, *Deutscher Blinden- und Sehbehindertenverband*, som har en lagstadgad skyldighet och får offentliga medel för att utarbeta och distribuera dessa mallar. Mallen skickas tillsammans med en CD-skiva som innehåller instruktioner för mallen och officiell information om valet.
- I **Spanien**¹⁸ och **Polen**¹⁹ läggs filmer som presenterar röstningsmetoder för blinda väljare ut på internet av offentliga myndigheter och icke-statliga organisationer.
- I **Tjeckien** skickar inrikesministeriet en allmän informationsbroschyr (i den form som delas ut till alla medborgarna) till regeringskommittén för personer med funktionsnedsättning, som sedan skickar ut broschyren till flera särskilda organisationer för personer med funktionsnedsättning för att utarbeta denna information för sina medlemmar eller klienter i en form som är skraddarsydd för deras behov.
- I **Belgien** spelas en handledningsvideo in före valen för att på ett lättillgängligt sätt visa hur man röstar elektroniskt i vallokalerna²⁰.
- I **Slovenien** skickar de relevanta ministerierna ut ett meddelande till sjukhus och inrättningar för social långtidsomsorg före varje val, som förklarar hur de personer som vårdas där kan utöva sin rösträtt.
- I **Slovenien** delas även förteckningarna över bekräftade kandidater ut till alla hushåll i landet senast 15 dagar före valdagen.
- I **Rumänien** tillhandahåller den permanenta valmyndigheten en webbaserad karta med alla vallokalerna; med denna karta kan väljarna identifiera var vallokalen ligger och hur de kommer dit från sin aktuella position eller från en viss plats på kartan.
- I **Finland** betalas informationsbroschyrerna om valet i punktskrift av justitieministeriet men produceras och delas ut av det finska Synskadades förbund rf (Näkövammaisten liitto ry). Information om kommande val offentliggörs på flera språk på nätet, inklusive broschyrer på enkel finska och enkel svenska samt i videoform på två teckenspråk (finskt²¹ och finlandssvenskt) samt enkel finska²², enkel svenska och enkel engelska.
- I **Polen** finns det information på de lokala myndigheternas webbplatser om möjligheten till transport till vallokalerna för personer med funktionsnedsättning.
- I **Spanien** har valmyndigheten en särskild webbplats där väljarna kan ange sitt nationella ID-kortnummer, eller sitt namn och födelsedatum, för att få information om den vallokal och valnämnd som de kan avge sin röst vid.
- I **Irland** finns det ett gratis telefonnummer som kan nås även på valdagen, med ett telefonnummer som är lätt att komma ihåg (och som återspeglar valdagen), som ger personer med funktionsnedsättning detaljerade upplysningar om hur de kan rösta.
- Den nationella valnämndens presskonferenser i **Polen** som ägnas åt valet och sänds på tv och internet finns alla tillgängliga med teckenspråkstolkning²³.

18 <https://www.youtube.com/watch?v=ThjZtOyIM3U>

19 <http://www.wyborybezbarier.org/braille.html>

20 T.ex. <https://www.youtube.com/watch?v=8sWrV4S-P4c&feature=youtu.be>.

21 <https://www.youtube.com/watch?v=8vOHkq7ugUA&index=1&list=PLBOD3s07Ie2xrtsEnxJT5gLZ6U5zBHEI>

22 <https://www.youtube.com/watch?v=482izpHIOqY>

23 T.ex. <https://www.youtube.com/watch?v=S9tStaM5XSQ>.

6.1.4 För personer med begränsad rörlighet (inklusive rullstolsbundna), blinda personer och personer med kraftigt nedsatt syn är det mycket viktigt att få information om hur en viss vallokal har anpassats för deras behov och huruvida hjälp från offentliga myndigheter kan tillhandahållas på begäran. Rätten till sådan information säkerställs på mycket olika sätt bland de olika länderna. I vissa länder förutsätter de offentliga myndigheterna att varje lokal måste anpassas fullt ut till behoven hos personer med funktionsnedsättning, eftersom det finns en rättslig skyldighet att göra alla vallokaler tillgängliga. En annan grupp består av länder där det finns en skyldighet att rösta vid den vallokal som är kopplad till väljarens hemvist och det inte går att ändra lokal. Myndigheterna anser därför att sådan information inte skulle vara till någon större nytta och att de inte behöver tillhandahålla den. I de flesta länderna försöker dock myndigheterna tillhandahålla denna viktiga information antingen per telefon eller via sin webbplats; detta görs mestadels av de lokala myndigheterna, som vanligtvis är skyldiga att förbereda vallokalerna inom sina respektive områden. Denna information är ofta även tillgänglig på sidan för den centrala institution som organiserar valet eller via en telefonhjälpelinje. Det händer dock ibland att det krävs en alltför formell process för att få tag på information om tillgängligheten vid en viss vallokal, t.ex. att en skriftlig begäran måste lämnas in.

6.1.5 Det finns även många positiva exempel i EU:

- I **Litauen** finns en elektronisk karta med markerade vallokaler, som är skraddarsydd för personer med nedsatt rörlighet, tillgänglig på den centrala valnämndens webbplats, och en liknande lösning finns i Polen.
- I **Estland** går det att erhålla även mycket detaljerade, tekniska svar eftersom varje vallokal har ett eget telefonnummer.
- I **Tyskland** måste det valmeddelande som skickas ut till alla väljare innehålla information om huruvida vallokalen är tillgänglig samt ett servicetelefonnummer där information om tillgängliga vallokaler kan erhållas.

6.1.6 Kommentarer

- a) Information om valdatum, grundläggande regler, möjliga röstningsformer och anpassning till behoven hos personer med funktionsnedsättning måste tillhandahållas på ett sätt som tar hänsyn till de olika typerna av funktionsnedsättning bland väljarna, särskilt behoven hos blinda, synskadade och döva personer samt personer med intellektuell funktionsnedsättning.
- b) Vid utarbetande och kommunikation av sådan information bör de offentliga myndigheterna samarbeta med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning för att säkerställa att informationen meddelas på effektivast möjliga sätt. Finansiering av verksamhet som dessa organisationer bedriver bör också övervägas av de offentliga myndigheterna.
- c) Personer med funktionsnedsättning har ofta begränsad rörlighet och är mer beroende av stöd från personerna i sin omgivning. Det är därför mycket viktigt att tillhandahålla information direkt i en form som är anpassad till de individuella behov som uppstår i samband med typen

av funktionsnedsättning. Även om offentliga medier och internet är viktiga kommunikationsverktyg kan de inte vara den enda kanalen för att nå ut till dessa personer.

- d) Varje väljare i EU bör enkelt kunna få reda på hur tillgänglig en viss vallokal faktiskt är för personer med begränsad rörlighet.
- e) Det är mycket viktigt att det går att få information per telefon och genom att ställa ytterligare frågor. Ett problem är det låga antalet medlemsstater som för närvarande erbjuder en sådan lösning, som borde vara allmänt tillgänglig.
- f) Bilder verkar vara ett av de mest effektiva sätten för att tillhandahålla information till personer med intellektuell funktionsnedsättning. Tyvärr används detta verktyg mycket sällan i Europeiska unionen.

6.2 Rösta vid en vallokal

6.2.1 Det grundläggande, mest populära, och, i vissa länder, enda sättet att delta i val är att rösta vid en vallokal. Därför är det mycket viktigt att dessa vallokaler är fullt tillgängliga för personer med olika typer av funktionsnedsättning och att valnämnderna, som är de organ som ansvarar för valförfarandet i vallokalerna, är utrustade och kan ge den assistans som krävs utifrån behoven hos dessa personer. Andra rättsliga och organisatoriska lösningar för att göra det möjligt för sådana väljare att delta (t.ex. poströstning, röstning via mobil valurna, röstning via ombud och förtidsröstning vid vissa vallokaler) kan betraktas som kompletterande alternativ för personer med funktionsnedsättning men inte som substitut för deras rätt att rösta personligen i en vallokal på valdagen.

6.2.2 I tolv medlemsstater har personer med funktionsnedsättning inte rätt att ändra sin vallokal, till exempel för att de anser att en annan vallokal är bekvämare för dem på grund av deras funktionsnedsättning än den vallokal som de tilldelats på grundval av sin hemvist. Lyckligtvis finns sådan möjlighet i 15 medlemsstater. Vanligtvis är förfarandet enkelt. Till exempel:

- I **Ungern** kan vem som helst ange sitt behov av en tillgänglig vallokal upp till två dagar före ett val, via webbplatsen för det nationella valkontoret, genom att besöka kommunkansliet personligen eller genom att skicka en begäran per post. Ett liknande förfarande finns i ett par andra länder, inklusive **Slovenien** med en tidsgräns på tre dagar och **Danmark** med en tidsgräns på åtta dagar.
- I **Italien** är ett sådant förfarande möjligt även på själva valdagen och dessutom erbjuder de lokala myndigheterna transport för personer med begränsad rörlighet för att transportera dem till en vallokal som är anpassad för deras behov. Transport erbjuds även i **Bulgarien**.
- I **Kroatien** och **Polen** har väljarna två alternativ: De kan rösta på en annan ort än sin hemvistort, förutsatt att de följer förfarandet för förregistrering (i registret över väljare som röstar på annan ort), eller skaffa ett intyg som tillåter dem att rösta vid vilken vallokal som helst.
- I **Slovakien** kan en väljare begära ett röstkort personligen i den kommun där han eller hon har sin stadigvarande hemvist, även den sista arbetsdagen före valdagen (varvid kortet överlämnas omedelbart), eller begära kortet via brev eller e-post minst 15 arbetsdagar före

valdagen (varvid kommunen skickar kortet inom tre arbetsdagar från mottagandet av begäran).

- Ett mycket flexibelt förfarande har införts i **Litauen**, eftersom det kan utföras på själva valdagen i den vallokal som väljaren själv väljer; valnämnden skickar en elektronisk begäran till den vallokal som tilldelats väljaren på grundval av väljarens hemvist, och när en elektronisk bekräftelse erhållits om att väljaren inte har röstat vid någon annan vallokal inkluderas personen i väljarförteckningen för den vallokal som han eller hon har begett sig till.
- Även i **Nederländerna** går det att rösta i en valfri vallokal.
- I **Tyskland** kan varje väljare ansöka om ett röstkort (*Wahlschein*) fram till kl. 18 näst sista dagen före valdagen och med det röstkortet kan personen rösta i valfri vallokal i sitt administrativa distrikt eller sin stad.

6.2.3 Anpassningen av vallokaler till behoven hos personer med funktionsnedsättning är en fråga som behandlas på mycket olika sätt i medlemsstaternas lagstiftningar. Elva EU-länder tillämpar den allmänna principen om att alla vallokaler måste vara anpassade. En närmare granskning visar dock att denna tillgänglighet i praktiken tolkas på ett ganska restriktivt sätt – endast som en avsaknad på fysiska hinder för rullstolsanvändare som anländer till en vallokal i sällskap med andra personer som vid behov kan hjälpa till att skjuta på rullstolen. Flera andra problem förbises dock, till exempel blinda personers behov, lämplig organisation av de områden där personer rör sig från en plats till en annan samt utformningen och presentationen av officiella anslag vid vallokaler. Sex medlemsstater har inga bestämmelser om anpassning av vallokaler till behoven hos personer med funktionsnedsättning. I flera medlemsstater har anpassningen av vallokaler gjorts till en allmän regel, som bör beaktas när man beslutar var vallokaler bör upprättas.

6.2.4 Endast ett par medlemsstater har realistiskt erkänt att de inte klarar av att anpassa alla vallokaler fullt ut på kort sikt. Samtidigt har de insett behovet av att uttryckligen fastställa en skyldighet för att säkerställa att åtminstone några vallokaler är tillgängliga, genom att införa kvantitativa indikatorer:

- I **Polen** måste minst 50 % av vallokaler vara tillgängliga.
- I **Österrike** bör det finnas minst en tillgänglig vallokal för varje kommun och en i varje stadsdel i Wien.
- I **Ungern** och **Irland** måste det finnas minst en tillgänglig vallokal på varje ort.
- I **Litauen** undertecknade den centrala valnämnden, Litauens forum för personer med funktionsnedsättning och det litauiska kommunförbundet den 26 november 2018 en överenskommelse om att garantera att minst 50 % av vallokaler är fullt tillgängliga.

6.2.5 De flesta vallokaler finns i offentliga byggnader (till exempel skolor, hälsovårdsinrättningar, lokala förvaltningskontor) som är tillgängliga för valändamål utan kostnad. Tyvärr finns flera av dessa i äldre byggnader som inte är anpassade till behoven hos personer med funktionsnedsättning. I **Litauen**²⁴ har man hittat en intressant lösning. Om det inte är möjligt att

²⁴ Nyligen ändringar av lagen om val till Europaparlamentet som träder i kraft den 1 juli 2019.

anpassa och utrusta vallokaler så att de anpassas till behoven hos personer med funktionsnedsättning bör utrymmen lämpliga för vallokaler hyras och kostnaden ska täckas av staten.

- 6.2.6 Det händer ofta att en väljare med funktionsnedsättning vill åtföljas till vallokalen av en person som han eller hon själv väljer och som kan hjälpa till med åtminstone några röstningsrelaterade aktiviteter, som att hämta valsedel, markera eller skriva väljarens val på valsedeln och placera valsedeln i valurnan. I de flesta medlemsstaterna tillåts sådan hjälp och bestämmelserna inom detta område är mycket flexibla. Väljarens val av assistent är i allmänhet bindande och kan inte ifrågasättas av någon. En mycket vanlig restriktion är att en medlem i en valnämnd inte kan utföra rollen som assistent. I till exempel **Sverige, Luxemburg, Danmark och Tyskland** kan väljare dock också utse en medlem av en sådan nämnd som sin assistent, i **Finland** kan väljaren utse både en medlem av valnämnden och den så kallade valassistent som finns i varje vallokal, och i **Ungern** kan väljaren bistås av antingen en fritt vald person eller två valnämndsmedlemmar som agerar tillsammans.
- 6.2.7 Många länder har ingen åldersgräns och hjälpen kan därför även tillhandahållas av en person som fortfarande inte har rösträtt (t.ex. väljarens barn eller barnbarn). Så är fallet exempelvis i **Frankrike, Belgien, Polen, Tyskland, Sverige, Österrike och Litauen**. Många länder kräver dock att assistenten har rösträtt (och således att assistenten uppfyller åldersgränsen) och även att assistenten har rösträtt vid den specifika vallokalen. Detta skapar svårigheter för väljare och kan i vissa fall hindra dem från att rösta. Ibland måste valnämnden bedöma huruvida den assistent som utsetts av en väljare med funktionsnedsättning är kapabel att hjälpa till eller huruvida väljaren faktiskt behöver hjälp av en assistent. I en medlemsstat måste väljarna först avlägga en ed om att de verkligen är blinda och behöver en assistent. Edens formulering är liksom de detaljerade frågorna för den valda assistenten fastställda i lag. Hela förfarandet måste ha slutförts senast två timmar innan vallokalen stängs, annars kan begäran om att få rösta med en assistent avslås. Sådana krav, liksom bestämmelser om den typ av funktionsnedsättning som ger en väljare rätt att få hjälp av en assistent (t.ex. endast blinda personer) eller krav på att väljare (främst de med synnedsättning) presenterar ett läkarintyg som anger att de inte kan rösta på egen hand och behöver hjälp, bör betraktas som obefogade. Samma sak gäller för skyldigheten att vara registrerad i förväg för den assistent som åtföljer personen med funktionsnedsättning.
- 6.2.8 Det finns tvivel beträffande en regel som tillämpas i två länder och som säger att endast medlemmarna av en valnämnd har tillåtelse att utföra en assistents uppgifter. Detta strider mot principen om hemliga val, särskilt i små samhällen där alla känner varandra, och kan avskräcka personer från att delta i val.
- 6.2.9 I de flesta medlemsstaterna måste man använda ett särskilt angivet område (t.ex. en valskärm) för att ange valet fritt på valsedeln. I de flesta fall iakttas dock inte denna bestämmelse på ett strikt sätt. Det förekommer på liknande sätt en flexibel attityd när det gäller kravet att valskärmar endast får användas av en person i taget, som mest tillsammans med väljarens assistent.
- 6.2.10 I **Slovakien** tas valsedeln och valurnan ut ur vallokalen om den inte är tillgänglig för en person med funktionsnedsättning, så att personen kan rösta. I **Belgien** kan en väljare använda en

valskärm som är särskilt anpassad för behoven hos personer med funktionsnedsättning och är placerad i ett tillgängligt område, som kan ligga utanför vallokalen. I **Kroatien** tar valnämndens medlemmar med sig valsekeln ut till den person som är oförmögen att ta sig in i vallokalen, tar emot den vikta valsekeln med det markerade valet som personen har lagt i ett kuvert och tar sedan med det in i vallokalen, tar upp valsekeln ur kuvertet och lägger den i valurnan.

- 6.2.11 Frågan om hur vallokalerna, inklusive valskärmar, organiseras i olika medlemsstater är problematisk i många avseenden. Ingen EU-medlemsstat har infört omfattande lösningar för att standardisera det sätt som vallokalerna utrustas och drivs så att de kan betraktas som användarvänliga för alla väljare. Exempelvis i **Polen** finns det dock mycket detaljerade bestämmelser med krav på de vallokaler som är officiellt erkända som tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I **Belgien** utarbetas samtidigt en detaljerad vägledning för lokala myndigheter före varje val om hur vallokalerna ska förberedas. Dessa instruktioner finns på internet, så att de även är lättillgängliga för väljarna. De anger bland annat teckenstorleken på anslag, minsta bredd på korridorer, lutningen på ramper och utrymmen utanför vallokaler, förberedelser av parkeringsområden framför vallokaler samt valurnornas dimensioner²⁵.
- 6.2.12 Ett mycket vanligt fel är att det saknas ett koncept för det område där personer rör sig från plats till plats och att man således inte funderar tillräckligt på var senare röstningsstadier ska äga rum i vallokalen (väljarregistrering, mottagande av valseklar, valskärmar och valurnor). Det innebär att väljare ofta måste passera varandra i små utrymmen, vilket är besvärligt inte bara för personer med funktionsnedsättning.
- 6.2.13 Några av de vanligaste svårigheterna inkluderar: för små valskärmar, stora svårigheter för rullstolsanvändare att använda valskärmarna (till exempel måste en stol ofta tas bort för att nå bordet med rullstolen), bristande valmöjligheter för hur man fyller i sin valsekel (sittande eller stående), alltför små bord för att fylla i valseklarna (i allmänhet kan man till exempel bara placera sin väska på golvet) samt skårans placering i valurnan på ett sätt som hindrar en del väljare med funktionsnedsättning att lägga i sin valsekel på egen hand.
- 6.2.14 I de flesta länderna är bestämmelserna flexibla när det gäller hur valsekeln placeras i valurnan. Förutom väljaren själv kan valsekeln även placeras i valurnan av en annan person som väljaren utser. Det är ofta barn som gör det när hela familjen beger sig till vallokalen. I exempelvis **Tjeckien**, **Tyskland** och **Grekland** får vilken valnämndsmedlem som helst hjälpa till, även om de inte är assistenter, och i **Portugal** lämnas valsekeln alltid över till en företrädare för valnämnden, som lägger den i valurnan. Det råder dock oro över principen om slutlig kontakt, dvs. den praxis som finns i två länder som kräver att väljaren (även en väljare med funktionsnedsättning) är den sista person som vidrör valsekeln innan den placeras i valurnan.
- 6.2.15 Tillgången till information vid en vallokal är en viktig aspekt av deltagandet i val. Nationell lagstiftning definierar på ett exakt sätt omfattningen av den information som finns tillgänglig vid vallokaler och begränsar informationen till två saker: grundläggande, officiell information om alla kandidater samt instruktioner om hur man röstar. Personer med funktionsnedsättning får oftast muntliga förklaringar från medlemmarna i valnämnden, vilket gör det möjligt att ta itu

25

[Vlaanderenkiest – Toegankelijke verkiezingen: een overzicht.](#)

med problem snabbt och tillhandahålla information på ett sätt som är anpassat till den specifika väljarens behov. Svårigheter kan uppstå när den person som behöver förtydliganden är döv och använder teckenspråk, eftersom det endast i ett fåtal medlemsstater går att använda en teckenspråkstolk som är tillgänglig på nätet.

6.2.16 Ofta visas officiella anslag vid vallokalerna som har utfärdats av det nationella organ som genomför valen. Ett vanligt fel är att sådana anslag placeras på en olämplig höjd, dvs. på ett sätt som gör att de inte kan läsas av exempelvis rullstolsanvändare. I **Polen** till exempel anger dock bestämmelserna uttryckligen att informationen måste kunna läsas av alla.

6.2.17 Några länder håller även på att införa ytterligare lösningar för personer med särskilda typer av funktionsnedsättning i sina vallokaler:

- I **Spanien** trycker man även upp de lättlästa informationsbroschyrer om val och tillgänglighet som är tillgängliga på valwebbplatsen och skickar ut dem till alla vallokaler. Dessa broschyrer utformas för varje val av inrikesministeriet i samarbete med de huvudsakliga föreningarna för personer med funktionsnedsättning.
- I **Litauen** finns de broschyrer som utfärdas av den centrala valkommissionen med skriftlig information om hur man röstar, och som även utfärdas i punktskrift, tillgängliga vid vallokalerna.
- I **Malta** har det fastställts i lag att varje vallokal måste vara utrustad med ljudspelare och en punktskriftsmall som anger de kandidater och partier som finns på valsedeln.
- I **Portugal** och **Irland** sätts en förstorad kopia av valsedeln upp i varje vallokal.
- I några medlemsstater (t.ex. **Sverige**, **Belgien** och **Nederländerna**) kan väljarna använda ett förstoringsglas som finns tillgängligt i varje vallokal.

6.2.18 Kommentarer

- a) Trots de befintliga bestämmelserna är de flesta vallokalerna i EU inte fullständigt eller i allmänhet anpassade till behoven hos personer med olika typer av funktionsnedsättning, och detta kan inte åtgärdas snabbt. Den bästa lösningen på denna situation är därför för närvarande att tillåta väljare med funktionsnedsättning att ändra sin vallokal, om vallokalen har utsetts på grundval av väljarens hemvist. Det administrativa förfarandet för att göra en sådan ändring bör vara enkelt och snabbt.
- b) Alla väljare med funktionsnedsättning bör ha frihet att själva välja den person som hjälper dem vid vallokalen vid ett val. De ytterligare villkor som finns för sådana assistenter i många länder verkar inte vara motiverade.
- c) Många länder har infört intressanta, praktiska arrangemang som ger väljare med olika typer av funktionsnedsättning god tillgång till information vid vallokalerna. De viktigaste av dessa, vilka även kan införas snabbt, är som följer: visning av officiella anslag och kopior av valsedlar i lämpliga storlekar och på en höjd där de kan läsas enkelt, information tillgänglig i punktskrift för blinda personer samt möjlighet att använda en teckenspråkstolk via nätet.

d) Det är ytterst viktigt att utarbeta mycket detaljerade principer (i form av rättsliga bestämmelser eller instruktioner för lokala myndigheter och valnämnder) som anger valnämndernas faciliteter och hur deras arbete ska organiseras. Sådana bestämmelser bör bland annat ange strukturen på de områden där personer får röra sig obehindrat, valskärmarnas storlek, placering och faciliteter, valurnans tillgänglighet samt parkeringsarrangemang och tillgång till vallokalen.

6.3 Valsedelns

6.3.1 Det sätt som röster avläggs vid valen till Europaparlamentet varierar mycket inom EU. Det är ofta en av de faktorer som avgör den faktiska möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta på egen hand. Det händer ibland att valsedelns utformning och den erforderliga röstningsformen utgör ett hinder som väljaren inte kan övervinna på egen hand och att väljaren därför behöver hjälp av en annan person, för vilken väljarens val måste avslöjas.

6.3.2 I de fall där valsystemet stipulerar att en väljare måste utföra en typ av aktivitet och dessutom fortfarande får utföra en annan aktivitet (t.ex. måste ange ett politiskt parti och dessutom får, men inte behöver, ange önskad kandidat) måste systemet skapa möjligheter för väljare med funktionsnedsättning att utöva alla sina rättigheter.

6.3.3 De aktiviteter som väljarna måste utföra i medlemsstaterna för att rösta kan indelas i tre typer:

- Göra någon slags markering på ett angivet ställe på valsedelns ("x", "+", "v", markera en ruta, ringa in ett nummer).
- Välja ett kort från en grupp kort som inkluderar namnen på politiska partier.
- Skriva något på valsedelns (nummer, namn eller efternamn).

6.3.4 Med hänsyn till dessa typer av väljaråtgärder kan medlemsstaterna kategoriseras på följande sätt:

- Länder där röstningen består i att göra en markering (t.ex. ett "x" eller "+"), ringa in ett nummer eller markera en viss ruta på ett eller flera ställen på valsedelns (för att ange ett parti eller en eller flera specifika kandidater från en partilista): **Österrike, Belgien, Bulgarien, Kroatien, Cypern, Danmark, Tyskland, Ungern, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien och Slovenien.**
- Länder där väljaren först väljer ett kort med partiets namn i det paket som väljaren erhållit och sedan anger sitt val av kandidat eller kandidater på kortet genom att göra en markering (t.ex. ett "x" eller "+") eller fylla i en viss ruta: **Tjeckien, Grekland, Lettland och Slovakien.**
- Länder där röstningen består i att göra en markering bredvid namnet på ett politiskt parti, men där väljaren även måste eller kan ange ett nummer eller efternamn på en eller flera specifika kandidater: **Italien och Litauen.**
- Länder där röstningen består i att skriva valet på valsedelns (partinamn, nummer eller efternamn på en viss kandidat): **Finland och Estland.**

- Länder där väljarna inte gör någon markering eller skriver något på valsedelns utan väljer ett kort med partiets namn från det paket de erhållit och placerar kortet i valurnan: **Frankrike** och **Spanien**.
- Länder där nummer som anger önskemål skrivs i rutor bredvid kandidaternas efternamn: **Malta** och **Irland**.
- Land med ett komplicerat valsedelsystem: **Sverige** (man väljer mellan tre kort med olika färger och sedan finns det även, men inte alltid, möjlighet att markera en ruta eller skriva namnet på antingen ett parti eller en kandidat, beroende på det specifika kortet).

6.3.5 För väljare som erhåller en valsedel med tryckta namn på kandidater och politiska partier är storleken på bokstäverna och valsedlarna mycket viktig. Teckenstorleken och ofta även storleken på valsedelns bestäms vanligtvis av det organ som är ansvarigt för att organisera valen. Det finns dock även länder där valsedelns dimensioner fastställs i lagen. Det finns stora skillnader här mellan olika EU-länder, från A4-format till format som till och med är större än A2. Bestämmelserna i **Belgien** är mycket intressanta, och berör endast valsedelns längd, som beroende på regionen kan vara 36 eller 72 cm, medan **Cypern** har beslutat att den maximala storleken på valsedelns ska vara 16x70 cm. I **Bulgarien** sammanställs ett särskilt häfte när det rör sig om en lång förteckning över kandidater.

6.3.6 Den mest populära, och samtidigt enklaste, röstningsformen i valen till Europaparlamentet är att sätta ett "x" eller liknande i en ruta bredvid kandidatens namn eller namnet på det politiska partiet. Denna lösning används i tolv länder, i två länder måste denna ruta markeras och i två andra länder placeras "x":et bredvid namnet eller efternamnet utan någon särskilt angiven plats för det.

6.3.7 Andra sätt att markera ett val inkluderar att göra en ring runt kandidatens referensnummer (**Slovakien** och **Slovenien**) eller göra en markering bredvid kandidatens namn med hjälp av en stämpel som erhålls från valnämnden (**Rumänien**). I **Luxemburg** betraktas en ring eller ett "x" (eller liknande) i den övre delen av valsedelns som ett godkännande av hela listan, men väljaren har även rätt att dela upp sina sex röster mellan de kandidater som väljaren föredrar; en kandidat kan erhålla maximalt två röster (vilket anges genom att sätta två "x"-tecken bredvid namnet).

6.3.8 Lagstiftningen i de flesta medlemsstaterna är i allmänhet mycket flexibel när det gäller kvaliteten på de markeringar som görs på en valsedel, fast i **Polen**, till exempel, måste de två linjerna i "x":et mötas inuti den angivna rutan för att rösten ska betraktas som giltig. I många länder erkänner man dock att om det inte finns något tvivel om väljarens avsikt behöver man inte skapa alltför formella regler, till exempel att rösten ska betraktas som ogiltig om skärningspunkten för de två linjerna inte är exakt eller om ringen är ofullständig. I **Portugal**, till exempel, räknas rösten om den tydligt anger väljarens vilja, även om väljarens markering inte är perfekt eller är utanför rutan.

6.3.9 Frågan om rösternas giltighet är knuten till tillgången på tekniska åtgärder som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning, särskilt blinda och synskadade och personer med begränsad rörlighet i händerna, att självständigt avge sin röst i visshet om att deras röster blir vederbörligen erkända och räknade. I sju medlemsstater kan väljaren få ett särskilt omslag på

valsedelns som exakt anger det ställe där markeringen ska göras²⁶. I vissa av dem finns dock ingen punktskrift, vilket gör det extremt svårt för blinda personer att rösta självständigt. I andra länder saknas sådana lösningar för blinda och synskadade personer och personer som har svårt att skriva tydligt, vilket innebär att de måste få hjälp av en släkting eller nära vän när de avger sin röst.

6.3.10 Av sju länder där väljaren väljer ett kort med namnet på det politiska partiet (valnämnden) från ett kortpaket som innehåller namnen på alla partierna (som det enda eller första stadiet i röstningsförfarandet) har endast två medlemsstater (**Spanien** och **Sverige**) infört arrangemang som gör att blinda personer kan hitta det rätta kortet på egen hand – korten är placerade i förslutna kuvert som är markerade med punktskrift, vilket gör det enkelt att hitta rätt kort.

6.3.11 I sju medlemsstater skriver väljaren registreringsnumret eller namnet på den önskade kandidaten eller namnet på det valda partiet på valsedelns. Denna lösning skapar allvarliga svårigheter för många personer och ökar risken för att deras röster ogiltigförklaras på grund av oläslig handstil (ofta på grund av funktionsnedsättning), att deras preferenser för vissa kandidater inte beaktas eller att endast deras röster för specifika politiska partier räknas. I en medlemsstat innebär andra markeringar eller ord än kandidatens registreringsnummer att valsedelns betraktas som ogiltig. Bland dessa medlemsstater är det endast **Malta** som tillhandahåller assistans till synskadade personer – en punktskriftsmall och ljudutrustning kan göras tillgängliga på begäran, men ingen föravisering krävs, och om personen fortfarande inte kan rösta hjälper valassistenten honom eller henne beroende på behovet; valskärmsområdet stängs för andra personer medan assistansen ges.

6.3.12 I några medlemsstater består röstningen inte av en enda okomplicerad handling, utan väljaren har flera olika alternativ som kan vara svåra att förstå. I **Litauen** går det att välja noll till fem önskade kandidater och i **Slovakien** upp till två kandidater. I **Luxemburg** har väljaren ett visst antal röster som kan ges till kandidater och en person kan till och med få två röster. I **Malta** anges en hierarki av önskemål för maximalt fem kandidater. I **Sverige** måste väljaren först välja en av tre valsedlar och sedan fortsätta på olika sätt beroende på det valda kortet; i särskilda fall går det inte bara att välja en önskad kandidat i listan utan man kan även skriva namnet på en person som inte finns med i listan. De informationsvägledningar som myndigheterna tillhandahåller i dessa länder försöker förklara effekterna av att använda de individuella alternativ som finns tillgängliga för väljarna. I **Sverige**, som har det mest komplicerade systemet, används affischer med bilder som förklarar hur man röstar steg för steg.

6.3.13 Kommentarer

a) För väljare med funktionsnedsättning är den tekniska aspekten av röstningen lika viktig som tillgången till information eller tillgången till vallokalen. Den bekvämaste lösningen är att ange sitt val genom att skriva ett "x" eller liknande i en tillräckligt stor ruta. För blinda och synskadade personer, och dem som har svårt att skriva tydligt med en penna, är särskilda omslag för valsedlarna, markerade med punktskrift och lättläst text (t.ex. endast kandidaternas referensnummer), en mycket god lösning. Röstningsmetoder som kräver att

26

Sådana omslag finns också i Irland, men endast vid folkomröstningar och presidentval.

man gör en ring, t.ex. runt en kandidats referensnummer, innebär dock ett stort hinder för väljare som har begränsad förmåga att använda sina händer.

- b) Om väljaren väljer ett kort med namnet på ett politiskt parti från det erhållna kortpaketet måste teckensnittet på korten för de enskilda partierna vara tillräckligt stort, och alla korten måste även vara tryckta i punktskrift eller göras tillgängliga i punktskriftsmärkta kuvert så att blinda personer kan hitta rätt kort.
- c) Röstningsmetoder som kräver att man skriver kandidatens nummer eller namn eller partiets namn på valsedeln är besvärliga och innebär en risk för att rösten ogiltigförklaras. Man bör därför överväga att ändra sådana bestämmelser, oavsett landets valtraditioner.
- d) För personer med intellektuell funktionsnedsättning bör information om röstningsförfaranden anpassas därefter. Det bästa sättet är att använda text med enkla meningar eller grafiska instruktioner. Detta är särskilt viktigt i länder som har en komplicerad röstningsprocess, där väljaren måste fatta flera beslut och utföra relaterade aktiviteter. Man måste inte bara förklara de nästkommande stegen i processen för sådana väljare, utan även deras konsekvenser.

6.4 Förtidsröstning – före den officiella valdagen, vid särskilt angivna vallokaler

6.4.1 Tio medlemsstater erbjuder, åtminstone för en grupp av väljare, möjlighet att förtidsrösta genom att infinna sig personligen i en särskilt angiven vallokal – vanligtvis i de lokala myndigheternas lokaler. Dessa vallokaler är anpassade till behoven hos personer med begränsad rörlighet.

6.4.2 I åtta länder gäller denna rättighet för alla medborgare. I de övriga två länderna är förtidsröstning tillåten för vissa grupper av medborgare. Funktionsnedsättning är inte en motivering för förtidsröstning. Personer som vårdas på sjukhus eller förväntas vårdas på sjukhus på valdagen tillåts dock att rösta i förväg.

6.4.3 I de flesta länder behöver väljarna inte utföra några administrativa uppgifter för att förtidsrösta. I vissa länder kräver dock förtidsröstning registrering i förväg. De räcker att de beger sig till vallokalen under öppettid. I **Finland** sker förtidsröstning bland annat genom vallokaler som sätts upp på sjukhus och vid långtidsvårdsinrättningar.

6.4.4 Kommentarer

- a) Förtidsröstning kan vara ett effektivt sätt att hjälpa personer med funktionsnedsättning att delta i val. Eftersom förtidsröstning sker under en period som sträcker sig över minst ett par dagar är det enklare för lokala myndigheter att anordna transporter för att transportera personer till sådana vallokaler.
- b) Vid långtidsvårdsinrättningar är det enklare att organisera sådan röstning under en arbetsdag, eftersom fler anställda vanligtvis arbetar då än på en söndag, som traditionellt används som valdag i de flesta länder.

6.5 Poströstning

- 6.5.1 I vissa medlemsstater kan väljare som är bosatta i landet erhålla sin valsegel i förväg (före valdagen) för att fylla i den personligen och sedan skicka in den via post eller kurir eller leverera den till valnämnden via en annan person (som inte är medlem i den valnämnden). I denna rapport kallas alla dessa typer av röstning för poströstning.
- 6.5.2 I **Spanien, Luxemburg och Tyskland** kan alla medborgare poströsta. I **Österrike, Irland, Polen, Slovenien och Sverige** tillåts denna form av röstning för begränsade grupper av personer som inte kan komma till vallokalen på valdagen, däribland personer med funktionsnedsättning.
- 6.5.3 I **Danmark** används ett blandat system som innehåller element av poströstning. Förtidsröstning tillåts under en omfattande period – från tre veckor upp till två dagar – vid särskilt angivna vallokaler. För personer som inte kan ta sig till en vallokal kan förtidsröstningen göras i form av poströstning. Vid inrättningar som sjukhus och vårdhem samlar ledningen in säkra valseglar från personer som vårdas vid inrättningarna och vidarebefordrar dem till valnämnden. Särskilda valtjänstemän sköter mottagningen av ifyllda valseglar från personer med funktionsnedsättning i deras hem.
- 6.5.4 I länder där väljare måste deklarerera sin önskan att poströsta för att erhålla en valsegel används användarvänliga förfaranden – formuläret lämnas alltid in till ett kontor (inte nödvändigtvis personligen av väljaren), och vissa länder accepterar även en ansökan inskickad via post, ett formulär ifyllt på nätet eller till och med ett telefonsamtal. Oftast skickas valseglarna kostnadsfritt till hemadressen; i **Irland** och **Spanien** kan de hämtas vid särskilt angivna kontor. I **Spanien** kan en person med funktionsnedsättning som inte kan ta sig till postkontoret för att begära poströstning eller hämta valsegeln ringa en notarius publicus, som kostnadsfritt kommer att utfärda en fullmakt så att en person utsedd av väljaren med funktionsnedsättning kan utföra poströstningskraven. I **Tyskland** kan väljare med funktionsnedsättning begära assistans av de offentliga myndigheterna med att få de dokument som krävs för att avge sin röst per post.
- 6.5.5 Valseglar som fyllts i av väljare skickas kostnadsfritt (via post eller kurir). I **Sverige** samlas kuvertet med den ifyllda valsegeln in från väljaren av en särskild representant (till exempel brevbäraren) och levereras till valnämnden – denna valsegel placeras i kuvertet av väljaren (eller vid behov av någon som hjälper väljaren) i närvaro av representanten samt ett vittne. I **Polen, Österrike och Sverige** kan en väljare som uttryckt en önskan att poströsta och erhållit en valsegel ändra sig och i stället för att skicka tillbaka valsegeln ta den med sig personligen till valurnan vid sin vallokal på valdagen.
- 6.5.6 I **Tyskland** och **Polen** kan blinda väljare erhålla särskilda omslag för valseglarna (samma som i vallokalerna), vilket tillåter dem att rösta helt självständigt.
- 6.5.7 Kommentarer
- a) Poströstning gör det mycket enklare för personer med funktionsnedsättning att delta i val.

- b) Effektiviteten och populariteten hos denna lösning beror dock på hur enkla förfarandena är och avsaknaden av avgifter: ett uttryck för en önskan att delta, en metod för att erhålla valsedelns och en metod för att returnera valsedelns när den är ifylld.
- c) Man bör inte bara skicka valsedelns till väljaren, utan även information i en form som är anpassad till den specifika väljarens typ av funktionsnedsättning samt, i tillämpliga fall, även omslagen för blinda och synskadade personer.

6.6 Röstning via mobil valurna

- 6.6.1 Denna typ av röstning används i 17 medlemsstater, med vissa skillnader när det gäller omfattning. I tolv av dessa medlemsstater går det att rösta genom att använda en valurna som levereras till väljarens aktuella hemvist (t.ex. bostad, sjukhusbädd eller långtidsvårdsinrättning) eller, för att ta ett annat exempel, en plats framför vallokalen (i de fall där det är för ansträngande för väljaren att ta sig in i vallokalen). Från väljarens perspektiv inträffar samma situation i fem andra länder när rösten inte avläggs i valurnan (eftersom rösten inte levereras fysiskt till valurnan); i stället hämtar valnämndens medlemmar en vederbörligen säkrad valsedel i ett kuvert (som representerar valurnan) direkt från väljaren.
- 6.6.2 Denna typ av röstning kan användas av personer vars funktionsnedsättning eller medicinska tillstånd hindrar dem från att ta sig till vallokalen. I många länder räcker det om man vårdas på sjukhus eller vid en långtidsvårdsinrättning på valdagen eller – som i **Litauen** – att man är 70 år gammal. En del länder har bestämmelser som uttryckligen anger formella krav. I andra länder bedöms individuella omständigheter på ett mer flexibelt sätt, och även en tillfällig brist på rörlighet (t.ex. en patient som stannar hemma efter en operation) tas i beaktande.
- 6.6.3 Förfarandet för att deklarerat sin avsikt att rösta via en mobil valurna är mycket flexibelt i EU:s medlemsstater; förutom ifyllning av en formell ansökan accepteras ofta även ett telefonsamtal eller ett e-postmeddelande. Endast ett land kräver att man lämnar in ett läkarintyg som styrker väljarens oförmåga att ta sig till vallokalen.
- 6.6.4 Tolv länder har den mest flexibla lösningen: att ta en valurna till väljarens hemvist. Den vanligaste begränsningen här är kravet att väljarens hemvist är belägen i samma kommun som väljarens tilldelade vallokal. I tre länder begränsas användningen av mobila valurnor till sjukhuspatienter och sängliggande personer vid vårdinrättningar som inte kan ta sig runt på egen hand. Två andra länder tillåter att valurnan flyttas inuti vallokalen om fysiska hinder hindrar en väljare från att ta sig till urnan. Det går även att ta ut valurnan och valsedlarna till en plats framför vallokalen.
- 6.6.5 **Slovakien, Finland och Estland** tillåter även personer som tillhandahåller permanent vård för väljare med funktionsnedsättning att rösta samtidigt i samma valurna. Villkoren är: föregående avisering, tilldelning till samma valnämnd samt en nära relation till väljaren.
- 6.6.6 Ungefär hälften av medlemsstaterna tillåter röstning via mobil valurna på själva valdagen, och de övriga medlemsstaterna under dagarna inför valet. Väljaren informeras vanligtvis om den

tidsperiod inom vilken valurnan kommer att levereras till hemmet; denna tidsperiod är dock relativt kort (högst tre timmar) endast i fyra länder.

6.6.7 Väljare med funktionsnedsättning som röstar via en mobil valurna kan erhålla samma hjälp som i en vallokal – omslag för blinda personer (om så är tillgängligt i landet) eller hjälp av en annan person (assistent).

6.6.8 Kommentarer

a) En mobil valurna är ett mycket effektivt sätt att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att delta i val. Med avseende på kostnader är det dock värt att kombinera denna lösning med poströstning, eftersom dessa två former kan komplettera varandra.

b) Som en provisorisk lösning tills tillgängligheten vid vallokalerna förbättrats bör man överväga att ta ut valsedlar och en liten extra valurna till en plats framför vallokalen så att väljare kan avge sin röst där.

c) För personer som är sjuka eller har en allvarlig funktionsnedsättning kan det vara mycket besvärligt att vänta i flera timmar på att valnämnden kommer med valurnan. Den tidsperiod inom vilken valurnan kommer att levereras bör vara kort.

6.7 Ombudsrostning

6.7.1 Ombudsrostning berör endast de fall där en väljare auktoriserar en annan person att avge en röst på väljarens vägnar vid röstning vid en vallokal. Detta är allmänt känt som delegering av rösträtten. Ombudet avger en röst på en väljares vägnar och väljaren åtföljs inte av sitt ombud vid tiden för röstningen.

6.7.2 Detta alternativ är tillgängligt i fyra medlemsstater: I **Frankrike** och **Nederländerna** kan alla väljare rösta via ombud, i **Polen** begränsas ombudsrostning till personer med funktionsnedsättning och personer över 75 år, och i **Belgien** är det relativt många väljare, inklusive sjuka personer och personer med funktionsnedsättning, som har denna rättighet om de kan uppvisa ett vederbörligt läkarintyg.

6.7.3 Ombudet måste ha rätt att rösta vid samma vallokal som den väljare som delegerar sin rösträtt. Undantag till denna bestämmelse kräver separata administrativa förfaranden.

6.7.4 I **Polen** och **Frankrike** måste rösträtten delegeras i närvaro av en lokal tjänsteman; detta kan även ske i väljarens hem. I **Belgien** delegeras rösträtten genom ett särskilt formulär, som inte behöver bekräftas officiellt.

6.7.5 Andra begränsningar i alla dessa länder understryker också den exceptionella karaktären hos denna form av röstning. I **Belgien** får en person agera som ombud för högst en person, i **Nederländerna** två personer, i **Frankrike** en person som regel, samt en andra person endast

om han eller hon utses till ombud av en person i utlandet, samt två personer i **Polen**, om minst en av de personer som delegerar sin rösträtt är en nära anhörig.

6.7.6 Kommentarer

- a) Ombudsrostning kan betraktas som en kompletterande lösning men får inte användas som en förevändning för att avskräcka ansträngningar som siktar på att göra det möjligt för alla väljare att delta i val på ett genuint och direkt sätt.
- b) Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt det sätt som rösträtten delegeras (krav om underskrift). Väljare med funktionsnedsättning måste kunna delegera sin rösträtt i sin bostad.
- c) Att begränsa det antal personer som en person kan vara ombud för är en lämplig lösning, för att förhindra oegentligheter i valprocessen.

6.8 Elektronisk röstning

6.8.1 Alla medborgare i **Estland** kan rösta elektroniskt. Detta är en del av ett omfattande system som medborgarna kan använda för att kommunicera med sina nationella myndigheter och hantera nästan alla officiella frågor. Användningen av detta system är så omfattande att grundläggande utbildning inte behövs organiseras. Elektronisk röstning är den bekvämaste lösningen för många estländare med funktionsnedsättning. I denna typ av röstning ingår att ange kandidatens registreringsnummer, som i traditionella vallokaler. En annan fördel är att det är bekvämare att visa förteckningen över kandidater på en datorskärm i stället för att studera papperslistorna vid en vallokal.

6.8.2 Det sätt som röstningen organiseras på i **Estland** skyddar väljarna från eventuella försök att tvinga dem att rösta på ett visst sätt, vilket är mycket viktigt för personer med funktionsnedsättning, som ofta är beroende av vårdare. Principen om den senaste rösten tillämpas: En person som röstar elektroniskt kan ändra sig och rösta igen, och systemet räknar då den senast avgivna rösten. Väljaren kan ändra sig även om alternativet om elektronisk röstning redan har upphört. I så fall måste dock väljaren gå till vallokalen personligen.

6.8.3 I vissa regioner i **Belgien** röstar man i vallokalerna via särskilda stationära enheter utrustade med en skärm (som liknar en uttagsautomat). För personer med funktionsnedsättning innebär detta dock inte en betydande förbättring: Problem kan uppstå på grund av skärmens höjd och läsbarhet och den manuella smidighet som krävs för att använda utrustningen.

6.8.4 Kommentarer

- a) Elektronisk röstning kan vara en annan form av röstning som är lämplig för vissa personer med funktionsnedsättning, i den mån det ingår i en övergripande ram för elektronisk kommunikation mellan medborgare och nationella myndigheter. Det är inte rimligt att skapa ett system endast för val. Oaktat de tekniska villkoren beträffande säkerhet, till exempel, skulle det krävas stora investeringar för att öka medvetenheten om denna röstningsmetod,

i synnerhet med tanke på att en skraddarsydd strategi krävs för att kommunicera denna information till personer med olika typer av funktionsnedsättning.

- b) Elektronisk röstning via stationära enheter i vallokaler utgör för närvarande inte en betydande förbättring när det gäller valtillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. För att ändra på det krävs tekniska arrangemang som gör det möjligt för personer med olika typer av funktionsnedsättning att sköta dessa enheter självständigt, och deras placering måste säkerställa en verklig avskildhet och sekretess för väljarna.

6.9 Röstning på sjukhus och vid långtidsvårdsinrättningar

Personer vid långtidsvårdsinrättningar och på sjukhus har ofta inte möjlighet att utöva sina valrättigheter. Om väljarna i ett land under vissa omständigheter kan använda andra former av röstning än att rösta vid en vallokal (t.ex. röstning via mobil valurna eller poströstning) är sådana röstningsformer naturligtvis även tillgängliga för personer som vistas vid sådana inrättningar. Vissa länder har dock infört särskilda arrangemang som är specifikt inriktade på dessa personer och stöder deras deltagande i val på ett omfattande sätt. Dessa väljare behöver således inte uppfylla särskilda formaliteter före ett val, i motsats till väljare som har liknande hälsa men bor i sina egna hem.

- 6.9.1 Sju länder tillhandahåller ”slutna vallokaler” för dessa personer. Dessa är öppna på valdagen och har vanligtvis samma öppettider som vanliga vallokaler. I **Polen** har dessa valnämnder rätt att stänga tidigt om alla röstberättigade väljare har avgett sin röst. I **Italien** bestäms vallokalens öppettider av chefen för sjukhuset eller vårdinrättningen, och de är vanligtvis mycket kortare än öppettiderna vid andra vallokaler i landet.
- 6.9.2 Den avgörande faktorn som avgör huruvida man ska öppna en vallokal vid en inrättning är antalet personer som vårdas där. Det varierar kraftigt: i **Bulgarien** räcker det med tio personer, i **Polen** 15. Tröskeln i **Malta** är 50 personer när det gäller äldreboenden, medan namnen på de större sjukhusen är direkt angivna i vallagen. I **Italien** är det 200 personer. I **Tyskland** och **Kroatien** bildas valnämnder vid större anstalter, medan särskilda mobila valnämnder eller företrädare för permanenta nämnder kan resa till mindre sjukhus och långtidsvårdsinrättningar.
- 6.9.3 Särskilda former av röstning som endast är tillgängliga för personer vid sjukhus och långtidsvårdsinrättningar har införts i andra länder. I **Litauen** tas personer som kan förflytta sig till särskilt angivna postkontor före valdagen för att rösta. Personer som inte kan färdas till en sådan plats besöks av en särskild valnämnd med valesdlar, som säkerställer att valesdlarna fylls i självständigt eller av en assistent som väljs av väljaren och under väljarens uppsikt. I **Finland** följer röstningen liknande regler som vid slutna vallokaler men under dagarna före valdagen (elva till fem dagar för valet). Situationen är likartad i **Estland**. I **Irland** har väljare som bor på institutioner för långtidsvård möjlighet att genom att lämna in ett läkarintyg ansöka om att bli upptagna i den särskilda väljarförteckningen och efter detta förfarande får var och en av dem besök av särskilda *Special Returning Officers*, som samlar in deras röster.
- 6.9.4 Sängliggande personer som behöver vård dygnet runt tillåts rösta i alla länder där röstning organiseras på sjukhus och vid långtidsvårdsinrättningar. De flesta av dem röstar på sitt rum

eller sin avdelning och lägger sin röst i den mobila valurna som valnämnden tillhandahåller. I två länder transporteras dessa väljare i sängar eller rullstolar till en adekvat förberedd vallokal. Om en väljare inte kan ange sitt val på egen hand anges det av den person som väljaren har valt och under väljarens uppsikt.

6.9.5 Särskilda relationer utvecklas mellan patienter och personal vid dessa inrättningar, ofta med en hög grad av beroende, som riskerar att påverka väljarnas beslut. Distansröstning (t.ex. per post eller via internet) bör därför inte främjas inom dessa inrättningar; i stället bör man fokusera på direkta röstningsformer, som gör det möjligt för den oberoende valnämnden att kontrollera att ingen medlem av personalen försöker förmå väljaren att rösta på ett visst sätt.

6.9.6 I många länder kan personer vid dessa inrättningar – om en vallokal inte har satts upp vid inrättningen – använda andra former av röstning på valdagen eller tidigare, huvudsakligen genom att rösta via mobil valurna eller per post, eller genom att tas till den normala vallokalen. Sådana alternativ samordnas ofta av inrättningens ledning. I vissa länder innebär detta att en mobil valnämnd anländer till sjukhuset eller vårdinrättningen, och en föregående begäran från inrättningens patienter behövs inte för att delta i röstningen.

6.9.7 I nästan en tredjedel av medlemsstaterna har personer vid dygnetruntvårdsinrättningar eller personer som erhåller långtidsbehandling på sjukhus ingen möjlighet att delta i val. Även om röstning teoretiskt sett är möjlig kan det i ett avsevärt antal länder kräva stor ansträngning och stöd från familjen för att utöva denna rättighet i praktiken. I övriga länder kan de flesta av dessa personer delta i val, men de systematiska lösningar som finns passar endast en del av väljarna – huvudsakligen på större inrättningar.

6.9.8 Kommentarer

a) Demografiska förändringar och åldrande samhällen är faktorer som kommer att leda till en ökning av antalet personer vid vårdinrättningar och på sjukhus. Medlemsstaternas myndigheter bör ägna särskild uppmärksamhet åt att säkerställa att rätt förhållanden råder för att dessa personer ska kunna utöva sin rösträtt.

b) Erfarenheten har visat att en sluten vallokal är den bästa systematiska lösningen om inrättningen hyser minst 50–100 personer, med röstning via en mobil valurna som tillhandahålls av en mobil valnämnd för personer på mindre inrättningar. Sängliggande personer bör naturligtvis alltid kunna rösta via en mobil valurna.

c) Med tanke på de särskilda relationerna mellan patienter och personal vid dessa inrättningar, med en hög grad av beroende, måste risken för att väljarnas beslut påverkas minimeras. Man bör därför fokusera på direkta former av röstning vid dessa inrättningar, för att göra det möjligt för den oberoende valnämnden att kontrollera att ingen medlem av personalen försöker förmå en väljare att rösta på ett visst sätt.

6.10 Obligatorisk röstning

6.10.1 Valdeltagande är obligatoriskt i tre EU-länder. Lagstiftningen i **Belgien** och **Grekland** anger inga undantag till denna bestämmelse. I **Luxemburg** är det inte obligatoriskt att rösta för personer över 75 år.

6.10.2 Om man inte kan delta i ett val i **Belgien** eller **Luxemburg** kan det rättfärdigas genom skriftlig korrespondens, möjligen åtföljd av styrkande bevis. I **Grekland** görs detta genom en intervju med en tjänsteman. Det finns inga särskilda förfaranden som är skraddarsydda för personer med funktionsnedsättning.

6.10.3 Detta är ofta en källa till ytterligare stress för personer med funktionsnedsättning – först kan de inte rösta på grund av otillfredsställande arrangemang och sedan måste de rättfärdiga att de inte har deltagit i valet. Dessutom finns alltid risk att deras motivering inte godtas och leder till böter.

6.10.4 Endast i **Grekland** behandlas denna bestämmelse på ett mycket flexibelt sätt i praktiken, trots att den är en del av den rättsliga ramen: underlåtenhet att delta leder inte till några påföljder. I **Belgien** kan en väljare få en varning eller böter på 40 till 80 euro första gången han eller hon underlåter att delta i ett val utan motivering. Senare fall leder till högre böter (80 till 200 euro). Om en väljare underlåter att delta fyra gånger under en 15-årsperiod stryks väljaren från röstlängden i tio år. I **Luxemburg** får en väljare böter på 100 till 250 euro första gången han eller hon underlåter att delta utan motivering. Upprepade fall (inom fem år) leder till böter på 500 till 1 000 euro. Lagen anger även straffrättsliga påföljder, men i praktiken är det inte troligt att den bestämmelsen tillämpas.

6.10.5 Kommentarer

- a) I vissa länder där det är obligatoriskt för medborgare att rösta i val bör myndigheterna införa lösningar som gör att alla personer med en funktionsnedsättning kan delta i valen.
- b) Detta får inte leda till en situation där en person med funktionsnedsättning måste övertyga en offentlig myndighet om att han eller hon inte kunde delta i ett val eftersom landet inte hade anpassat villkoren för att delta i valet till deras funktionsnedsättning.

6.11 Rösträtt i ett annat bosättningsland än ursprungslandet

6.11.1 Alla EU-medborgare som bor i en annan medlemsstat än sitt ursprungsland har rätt att rösta i val till Europaparlamentet i sitt bosättningsland. För att utnyttja denna rättighet måste de dock vara registrerade i röstlängden.

6.11.2 I de flesta medlemsstater upptas en person antingen automatiskt i röstlängden när han eller hon införs i befolkningsregistret eller skattebetalarregistret eller också kan den möjliga väljaren deklarerera sin önskan om att rösta i valen till Europaparlamentet samtidigt som (eller efter att) registreringsförfarandet som bosatt eller skattebetalare slutförs. I sju länder är förfarandet mer komplicerat. I fyra av dem måste EU-medborgare som vill rösta utföra ett separat

registreringsförfarande genom att fylla i ett registreringsformulär. I tre länder måste en ansökan lämnas in, som sedan undersöks av de lokala myndigheterna.

6.11.3 De tekniska arrangemang som krävs för att upptas i röstlängden är avgörande för personer med funktionsnedsättning. I tolv medlemsstater måste alla formaliteter fullgöras personligen vid det relevanta kontoret. I de övriga 15 medlemsstaterna är andra, mer bekväma, metoder också möjliga. I fjorton länder går det att skicka in en begäran i pappersformat, medan begäran kan skickas in elektroniskt i tio länder – dvs. genom att skicka ett e-postmeddelande med bifogade filer eller fylla i ett webbformulär. Vid e-postavisering krävs i allmänhet en auktoriserad elektronisk signatur, men i **Litauen**, till exempel, räcker det att skicka en skannad bild av det ifyllda ansökningsformuläret tillsammans med de nödvändiga bilagorna. Inget av de länder som erbjuder ett webbformulär har dock anpassat formuläret för synskadade personer eller erbjudit anpassade lösningar för döva personer, t.ex. information på teckenspråk. I några länder finns förfaranden som är individuellt skraddarsyddade för de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning. Till exempel, i **Malta** kan en tjänsteman bege sig till den registrerande personens hem så att han eller hon kan fylla i formuläret och i **Litauen** kan en annan person lämna in eller skicka formuläret.

6.11.4 Endast i två länder måste medborgare av andra EU-medlemsstater som är upptagna i röstlängden omregistrera sig för röstning före nästa val – vilket verkar vara en onödig administrativ börda. I andra länder är de alltid redan registrerade i röstlängden.

6.11.5 Det sista inlämningsdatumet för en ansökan om upptagande i röstlängden är en mycket viktig fråga. I de flesta EU-länderna infaller tidsgränsen långt före valet: mer än fyra veckor, 60 dagar i vissa länder, och hela 90 dagar före valet i ett land. Möjliga väljare måste således registrera sig för röstning innan information visas i medierna om de principer som reglerar deltagandet i valet, inklusive arrangemangen för personer med funktionsnedsättning, vilket gör det möjligt för dem att bedöma huruvida de kommer att kunna delta i valet på egen hand. Endast två länder har en tidsgräns mindre än en vecka före valet: i **Litauen** går det att registrera sig sju dagar före valet och i **Polen** fem dagar (i undantagsfall även senare).

6.11.6 Kommentarer

- a) Registrering av väljare som bor i ett annat EU-land är sitt ursprungsland bör endast ske en gång; processen bör inte upprepas inför senare val.
- b) För många personer med funktionsnedsättning kan det vara omöjligt eller mycket besvärligt att registrera sig personligen på ett kontor. Andra sätt att registrera sig bör därför göras tillgängliga och ständigt utvecklas, inklusive individualiserade metoder i särskilt motiverade fall.
- c) I många medlemsstater tar registreringsförfarandena inte tillräcklig hänsyn till blinda, synskadade och döva personers behov. Detta måste förbättras snarast.

- d) Tidsgränserna i EU:s medlemsstater för att registrera sig för röstning varierar stort, från 90 till tre dagar före valet. Det är svårt att rättfärdiga dessa skillnader. Röstlängden bör stängas tidigast två veckor före valet.
-

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Ansvarig utgivare: Enheten för besök och publikationer
EESC-2019-26-SV

www.eesc.europa.eu

© Europeiska unionen, 2019
Kopiering tillåten med angivande av källan.

För all användning eller återgivning av foton / illustrationer
måste tillstånd sökas direkt från innehavaren/innehavarna av upphovsrätten.

Print
QE-02-19-153-SV-C
ISBN 978-92-830-4454-3
doi:10.2864/82363

Online
QE-02-19-153-SV-N
ISBN 978-92-830-4453-6
doi:10.2864/379200

SV